

ІЛЛЯ КУБРИН

КОРОТКИЙ НАРИС

ГОМІЛЕТИКИ

або

ЯК ТРЕБА ПІДГОТОВЛЯТИ І
ВИГОЛОШУВАТИ ПРОПОВІДІ

“Постарайся поставити себе перед
Богом досвідченим, робітником без-
доганним, що вірно навчає науки
правди”. (ІІ Тимофія 2:15).

Накладом
ВИДАВНИЦТВА “БОЖОГО СЛОВА”
УКРАЇНСЬКОГО МІСІЙНОГО І БІБЛІЙНОГО
ТОВАРИСТВА

Саскатун, Канада

1963

Copyright 1963

by

The Gospel Press
Saskatoon, Canada

Право передруку застережено

Printed by:
The Gospel Press, Saskatoon, Canada

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Проповідь — це особлива прикмета чи характеристика правдивого християнства. Тільки правдиве християнство має Євангелію спасіння, і тільки воно її може, — та повинне проповідувати!

Отож проповідь нерозлучно зв'язана з Євангелією. "Ідіть по всьому світові, та проповідуйте Євангелію", сказав наш Господь Ісус Христос (Марка 16:15).

Однак, проповідь Євангелії, як така, має свої особливі завдання та проблеми. "Як будуть проповідувати, коли не будуть послані?", питання це апостол Павло, сам будучи посланий на це велике діло Самим Господом (Римлян 10:15).

Поки перші учні Ісуса Христа, апостоли були остаточно послані на проповідь Євангелії, вони мали відбути три роки в школі свого Учителя. Наш Господь **кличе**, а тоді **приготовляє** людей для проповіді Своєї Євангелії. Та й тоді ще не відразу Він їх посилає на це велике діло.

Учні Господа, хоч і приготовані, ще не мали для цього потрібної **силі**. Отож для цього вони мусили очікувати ще якийсь час в Єрусалимі. І коли остаточно вони зачали проповідувати Євангелію, то це було вже не в своїй власній людській силі, а в силі Духа Святого.

В наші дні особливо потрібно Божого покликані до проповіді Святої Євангелії, потрібно для цього і відповідного приготовлення, а по-

над все, — потрібно і сили Духа Святого для проповіді цієї благої вістки спасіння. В протині разі така "проповідь" залишиться безовчною, — це буде "мідь дзвіняча, або бубен гудячий!"

Віримо, що цей "КОРОТКИЙ НАРИС ГОМІЛЕТИКИ", — перша цього роду праця в українській мові, послужить у великій мірі багатьом для такого підготовлення проповіді Євангелії. А Дух Святий, бачучи щирість серця й самоповсюдту та віданість такої людини для діла Божого, дасть їй Свою потрібну силу, та пошле її до праці на Свою ниву.

Формат і маргінеси цього видання призначені особливо для студентів та для всіх тих, що бажаючи вживати цю книжку, як підручник для цього предмету, хотіли б мати місце на свої записки та завваги.

Ми радіємо, що можемо видати ще й цю цінну працю брата Іллі Кубрина. Нехай його довголітній досвід у проповіді Євангелії та навернення великого числа душ нашого народу до Господа, послужить багатьом іншим, які чуючи в своєму серці поклик Господа: "Кого б Мені послати, й хто для Нас піде", хотіли б і собі сказати: "Ось я, — пошли мене!"

Українське Місійне і Біблійне Товариство,

Я. Гомінюк, Директор

18-го вересня, 1963,
Саскатун, Канада.

З М И С Т

Від Видавництва	5
Вступ	8
1. Що є гомілетика	9
2. Чи треба підготовлятись до виголошування проповіді	9
3. Проповідник і авдиторія	10
4. Як треба підготовлятись до виголошування проповідей	12
5. Вибір тексту на проповідь	12
6. Головні частини проповіді	14
7. Особисте підготовлення проповідника до проповіді	16
8. Ціль проповіді	24
9. Уживання в проповіді прикладів	25
10. Пляни проповідей	26
11. Як довга проповідь має бути?	46
12. Чи неосвічена людина може бути дійсним проповідником	47
13. Як повинні поводитись проповідники, коли їх кілька проповідують в одному Богослуженні	49
Закінчення	50

ВСТУП

З поміж усіх слов'янських народів найбільше між нашим українським народом поширювалась у минулому й тепер поширюється проповідь євангельської науки. Між жодним іншим слов'янським народом не було в минулому й тепер нема стільки різних євангельських віровизнань, церков і проповідуючих євангельську науку різних місійних працівників, як між нашим українським народом. Так справа мається на рідних наших землях, і так вона мається в розсіянні наших людей по всіх континентах світу.

Але, на превеликий жаль, мало є між нашим народом добре вишколених євангельських проповідників, і зовсім мало відповідної научної духовної літератури. Тому то я й написав цю скромну книжечку, короткий нарис гомілетики, щоб таким чином хоч трохи допомогти тим нашим місійним євангельським працівникам, які працюють тепер і далі будуть працювати на рідній євангельській ниві, та які не мали зможи бути на теологічних студіях у біблійних школах, щоб здобути відповідну духовну освіту для крашої та успішнішої духовної євангельської праці між нашим українським народом. З-за браку фінансових засобів на повніше видання глибшого курсу гомілетики, ми обмежилися тільки до елементарних (вступних) гомілетичних вказівок. Повнішого видання глибшого курсу гомілетики на нашій українській мові треба сподіватись у майбутньому, коли Бог дозволить.

Нехай же й ця скромна моя праця послужить для великої слави Божої!

Автор.

— 8 —

КОРОТКИЙ НАРИС ГОМІЛЕТИКИ

I. ЩО є ГОМІЛЕТИКА?

Гомілетика, — це окрема духовна наука, яка навчає, як треба підготовляти духовні євангельські проповіді та як іх у церкві виголошувати. Науку гомілетики повинен знати кожен проповідник і кожен місійний працівник.

II. ЧИ ТРЕБА ПІДГОТОВЛЯТИСЬ ДО ВИГОЛОШУВАННЯ ПРОПОВІДІ?

Деякі одиниці твердять, що до проповідування Божого Слова підготовлятись не треба. Вони покликаються на оці Христові слова: "А коли вас водитимуть до синагог, і до урядів, і до влад, — не турбуйтеся, як або що відповісти чи що говорити, — Дух бо Святий вас навчить тієї години, що потрібно казати" (Луки 12:11-12). Повищі Христові слова відносяться не до самих тільки проповідників, але до всюої переслідуваної християнської церкви. Вони не кажуть, щоб не підготовлятись до проповідей, але щоб не турбуватись, як і що відповідати під час переслідування перед різними урядами і владами.

До пророка Єремії Бог сказав: "Оце ж підпережи бедра свої, рушай і говори . . ." (Єремії 1:17). Слова "підпережи бедра свої" означають — підготовся! Проповідник є учителем божествених правд, і тому він повинен підготовитись, щоб міг не тільки говорити до людей, але навчати їх усякої правди (І Тимофія 2:7). Навіть найздібніші проповідники не виголошують своїх проповідей без підготовлення. Чим старанніше проповідник підготовиться, тим і пропо-

— 9 —

відь його буде краща та сильніша. Один проповідник сказав: "Щоб у неділю виголосити в церкві добру проповідь, треба до цього підготуватись цілий тиждень". А ще якийсь оратор сказав таку заввагу: "Щоб добре проповідувати двадцять хвилин, треба підготовлятись до цього двадцять годин". Отож підготовка до виголошувань євангельських проповідей є необхідно потрібна!

ІІІ. ПРОПОВІДНИК І АВДИТОРІЯ.

Проповідник передусім повинен добре знати свою авдиторію, до якої виголошує проповіді, — своїх слухачів. Це ж відомо, що авдиторія міщанська багато більше вимагає від проповідника, ніж авдиторія селянська. Інакше треба говорити до людей старших віком, інакше до молоді, інакше до дітей. До людей невіруючих не можна говорити таких проповідей, як до віруючих, а до віруючих — як до невіруючих. До християн тілесних не можна говорити таких проповідей, як до духовних, а до духовних — як до тілесних (І. Коринтян 3:1-3). Проповідник повинен знати свою авдиторію, своїх слухачів під кожним оглядом, цебто повинен знати про її стан духовний, моральний, інтелектуальний, духовно-настроєний, суспільний, економічний тощо. До авдиторії чужої незнаної проповідник повинен виголошувати проповіді дуже обережно, щоб не викликати проти себе неприхильної критики або навіть і спротиву. Найтяжче є виголошувати духовні проповіді до авдиторії неприхильно настроєної до особи проповідника, або до такої, де тяжкі членів переступи є закриті, але часом треба й це робити. Найлегче є виголошувати духовні проповіді до пробуджених духовно світських людей, які шукають євангельської правди і спасіння, а та-

ко ж до духовних віруючих християн, які щиро люблять Слово Боже і проповідників. Духовний, моральний, інтелектуальний і духовно - настроєний стани авдиторії роблять завжди великий вплив на проповідників під час виголошування проповідей. Залежно від цих різних обставин церковні проповіді мусуть бути різноманітного характеру. Про це добре знати великий містик і психолог апостол Павло, тому то він до Тимофія й казав: "Проповідуй слово, настоюй в час і не в час, докоряй, забороняй, переконуй з терпеливістю та з наукою" (ІІ Тимофія 4:2-3). Щоб авдиторію швидко пізнати, проповідник повинен бути добрым психологом.

Що ж говорить про це Святе Письмо, Слово Боже? Воно каже: "Проклят той, хто справу Господню справляв би байдужно" (Єремії 48: 10). На іншому місці каже: "Горе вам байдужним на Сионі" (Амос 6:1). Виголошування в церкві євангельських проповідей є святым ділом Господнім, і хто виконує це діло байдужно, до нього відносяться повищі Господні слова. Годі повірити, щоб Дух Святий давав лінівим проповідникам готові проповіді, якщо вони мають досить часу до них належно підготовитись.

Апостол Павло був визначним свого часу науковцем, однак він просив тодішні християнські церкви, щоб вони за нього молились, щоб він міг проповідувати Христове благовістя так як треба. Наколи б проповідь євангельської науки була легким ділом, він напевне не казав би цього. Якщо для апостола Павла виголошування євангельських проповідей було ділом нелегким, то тим більше не є воно легким для пересічних або маловченіх місійних працівників. — Ефесян 6:18-19; Колосян 4:2-4. Отже, підготовлятись до проповідей є обов'язком кожного проповідника.

IV. ЯК ТРЕБА ПІДГОТОВЛЯТИСЬ ДО ВИГОЛОШУВАННЯ ПРОПОВІДЕЙ?

Кожен проповідник повинен наперед знати, ще перед виголошенням своєї проповіді, що в дійсності він хоче людям сказати? Без цього знання краще проповідникові за катедру не заходити. До проповіді треба обов'язково підготовитись заздалегідь. Підготовлення до проповіді повинно початись молитвою і дуже уважним читанням Святого Письма. Проповідник повинен молитися в дусі оцих святих слів: "Відкрий очі мої, ѹ нехай я побачу чуда з закону Твого" (Псалом 119:18).

На сторінках Святого Письма є чудові глибини Божої мудрости, а їх можна зрозуміти тільки тоді, коли Сам Бог нам у цьому допоможе, цебто, коли Він відкриє очі нашого серця й розуму. Тому то й повинен проповідник перед читанням Святого Письма горливо молитись!

V. ВИБІР ТЕКСТУ ІЗ СВЯТОГО ПИСЬМА НА ПРОПОВІДЬ.

Духовне значення кожної євангельської проповіді є залежне в першій мірі від тієї обставини, на підставі якого тексту проповідник її виголошує. Чим кращий і багатший змістом текст, тим і проповідь, на ньому основана, буде краща й сильніша, якщо проповідник правильно її виголосить. Тому то вибір тексту із Святого Письма на проповідь є дуже важною і необхідною частиною підготовлення проповідника до виголошення проповіді. Цього діла не можна відкладати на останній час. Його треба виповнити хоч на кілька днів раніше. Деякі "проповідники" шукають у Святому Письмі тексту на проповідь аж тоді, коли треба йти за

катедру проповідувати. Яку ж тоді проповідь можуть такі "проповідники" сказати? Шукати тексту на проповідь в останньому часі рішуче запізно! Його треба мати готовим хоч кілька днів раніше.

Текст на проповідь треба вибирати багатий змістом і духовною наукою, щоб було що з нього проповідувати. Нема в Біблії кращих і багатших змістом книг для духовних євангельських проповідей понад книги Нового Заповіту, особливо ж понад чотири Євангелії, що їх написали чотири євангелисти. З цими чотирьома книгами незрівняється жодна інша книга Святого Письма. Та є багато чудових текстів на проповіді і в інших книгах Святого Письма також. Навіть в книгах Екклезіаста та Естери, що в ній ім'я Бога ні один раз не згадується, можна щось відповідного на духовну євангельську проповідь знайти.

Згідно із заповітом Господа Ісуса Христа євангельський проповідник повинен проповідувати Євангелію, цебто Радісну Новину про Божу до людства любов та про спасіння в Христі Ісусі для всіх народів світу через віру в Нього, як у свого Спасителя, але не через "діла Закону" або так звані "свої добри заслуги".

Кожна євангельська проповідь повинна основуватись на науці Святого Письма. Коли пророки Старого Заповіту промовляли до народу, вони завжди покликувались на Слово Боже: "Так говорить Господь . . ." Вони вірно передавали людям не своє, але Слово Боже. Добрий приклад такої вірності залишив пророк Михей. Він сказав: "Як жив Господь, — що скаже мені мій Бог, те я виречу" (ІІ Паралипоменон 18:13). Рівно ж і в євангельській проповіді повинно бу-

ти в основі на першому місці Слово Боже, але не людське. Через євангельського проповідника люди повинні чути голос Божий, але не людський. Добрий проповідник є той, що вміє вибирати на проповіді відповідні тексти із Святого Письма, вміє правильно їх розібрати, знайти тему, вияснити і пристосувати до потреб духовного і практичного людського життя.

Маючи вибраний текст на проповідь із Святого Письма, потрібно його всесторонньо вивчити влучно з його контекстом, треба знайти його тему (головну думку), відтак треба його розібрати на головні й підголовні частини, цебто треба зробити відповідний плян (конспект, шкіц) на проповідь. Кожна проповідь мусить мати свою тему. Проповідь без теми, — це те саме, що щось без назви, або хтось без імення. Кожна євангельська проповідь повинна бути мудро й доцільно збудована, щоб слухачі могли добре її зрозуміти й запам'ятати.

VI. ГОЛОВНІ ЧАСТИНИ ПРОПОВІДІ.

Наука, що зветься стилістикою, говорить, що проповіді, якщо написані, належать до літературних творів. Добре збудована проповідь повинна складатись з чотирьох головних слідуючих частин:

A. ВСТУП. Кожна проповідь повинна зачинитись відповідним вступом. Вступ до проповіді повинен бути короткий, не довший як з кількох речень, виразний і цікавий, щоб захопити слухачів до уважного слухання дальших головних частин проповіді. Вступ повинен багато слухачам обіцяти, щоб захопити всю їхню увагу до Слова Божого, яке має бути проповідуване.

— 14 —

Деколи може послужити за вступ гарний короткий приклад, відповідний до теми і тексту, або коротке пояснення тексту.

B. ОСНОВА. Другу частину проповіді становить її основа, цебто заложення (головна теза), зміст, про який хоче проповідник говорити. Ця частина проповіді повинна бути також коротка, сильна і цілком виразна. Слухачі повинні перед знати, про що проповідник буде проповідувати.

B. РОЗГОРНЕННЯ ОСНОВИ ПРОПОВІДІ. Розгорнення основи проповіді становить головну її частину. Ця частина проповіді повинна бути найдовша й захоплююча увагу слухачів. У цій частині проповіді треба розгорнути і пояснити її основу. Тут наводиться потрібні твердження, докази, приклади, аргументи, щоб таким чином переконати слухачів, що те, про що проповідник проповідує, є правда. Розгорнення основи проповіді повинно бути духовною науковою для слухачів. У цій частині проповіді треба говорити до розуму й до серця слухачів, щоб проповідь добре зрозуміли і щоб прийняли вірою проповідуване Слово Боже до свого серця.

G. ЗАКІНЧЕННЯ. Закінчення проповіді — це немов її печатка. Дуже часто успіх проповіді залежить від її закінчення. Проповідник повинен знати, як і коли закінчити свою проповідь. Закінчення проповіді повинно бути коротке, але сильне, щоб розбудити в серцях слухачів рішучість прийняти виголошенну в проповіді науку. Закінчення проповіді ніколи не повинно бути задовге або заслабе. Воно повинно бути поважне, мудре й відповідне до виголошеної проповіді. Деякі проповідники кажуть, що *вступ і закінчення проповіді — це найтрудніші її частини!*

— 15 —

Тому ці дві частини проповіді треба особливо добре підготувати.

Добрий приклад такого поділу, як вище подано, ми знаходимо в проповіді апостола Петра в Дії святих Апостолів 2:14-36. Вірш 14-тий — це вступ до його проповіді. Вірш 15-тий — це основа його проповіді. В цій основі лежить теза, яка має на меті відперти неслушний закид, що був зроблений невіруючими жидами проти апостольської церкви. Вірші від 16-того до 35-того — це розгорнення основи, це властива проповідь. У цій третій частині є подані надзвичайно сильні твердження, докази, вияснення, аргументи, наука тощо. Тут ми бачимо, з якою могутньою силою духа і правди відперає апостол Петро неслушний закид жидів і доказує наглядними фактами та Словом Божим, що громада вірних християн не є п'яна, як думали жиди, але є новим твором Духа Святого в заслугах Божого Сина Ісуса Христа. Дальше він доказує, що постання і діло церкви є сповненням святих пророцтв Старого Заповіту. Вірш 36-тий — це закінчення проповіді, надзвичайно сильне й рішуче. Під оглядом духовним воно виглядає, немов печатка на документі. А вірш 37-мий — це чудовий наслідок Петрової проповіді, це благословенна відповідь на неї пробуджених духовно людських душ.

VII. ОСОБИСТІ ПІДГОТОВЛЕННЯ ПРОПОВІДНИКА ДО ПРОПОВІДІ.

Проповідник повинен підготовлятись до виголошення проповідей передусім духовно. Він повинен мати спокійні нерви, лагідний зрівноважений настрій духа, скучені, логічні й виразні думки, нерозбиту увагу, і, взагалі, мужню

га рішучу духовну поставу. Неспокійні нерви проповідника, яканебудь тривога або страх, не-скученість думок, розбита увага, взагалі злий духовний настрій — засуджують згори проповідь на невдачу, а самого проповідника на гірку компромітацію.

Проповідник за катедрою повинен забути про всі свої особисті справи. Тоді вся його іс-tota повинна бути зайнята тільки тим, про що він хоче слухачам сказати і для чого він хоче їм це сказати.

Коли проповідник є свідомий свого високого завдання і знає, яка велика є перед Богом його відповідальність за його духовну працю і за людські душі, а при цьому він відчуває свою духовну слабість і свої недостатки, — тоді перед виголошенням проповіді огортає його не-відперте побоювання про те, чи він зможе належно виконати своє високе й дуже відповідальне завдання так як треба. Такий стан проповідника є ознакою і доказом того, що він є чесний, свідомий і нелегковажний у виконуванні своїх важких перед Богом пасторських обов'язків.

У випадку, коли проповідник зроду є не-сміливий або боязливий, найкраще покласти всю надію на Бога, що Він допоможе, коли ми заслабі, бож проповідник робить діло не своє, а Боже. В кожному разі проповідник повинен бути відважний і сміливий, "як добрий вояк Христа Ісуса". До пророка Єремії Бог сказав: "Говори до них усе, що накажу тобі, Не страйся перед ними, щоб Я не покарав тебе . . ." (Єремії 1:17).

Перед виголошенням проповіді найкраще є молитись духом і надіятись не на свої здібності,

але на поміч і ласку Божу. Таким чином найкраще можна зберегти рівновагу духа і спокій нервів. “Свого тягара поклади ти на Господа, і тебе Він підтримає”, — каже Святе Письмо (Псалом 55:23). Повища біблійна порада відноситься і до місійних працівників.

Однаке за катедрою найдільшу смілість мають ті проповідники, що добре підготовляються до проповідей та що їхнє особисте життя є чисте і святе перед Богом і перед людьми. “Безбожник втікає й тоді, як ніхто за ним не жене, а праведник сміливий як лев” (Приповістки Соломона 28:1). Таємницю непохитної сміlosti у прилюдних виступах Господа нашого Ісуса Христа як Людського Сина, відкривають оці Його слова: “Хто з вас може Мені докорити за гріх . . .?” (Івана 8:46). Проповідники чистого сумління й життя завжди є сміливі у виступах перед публікою. Тільки ті люди, що роблять зло, що їхнє сумління нечисте, бояться виступати публічно.

Але трапляються й такі випадки, що людина несвідома того діла, за яке береться, або навіть поважно замотана в нечесні справи, однак сміливо виступає перед публікою, деколи навіть сміливіше, аніж чесні мужі віри, а це тільки тому, що такі люди “в лицемірстві говорять неправду й спалили сумління своє” (Тимофія 4:2); або в найвності не здають собі справи з того, що це значить виступати публічно з проповіддю. Деколи поведінка людини у публічних виступах залежить від того, якої вдачі й характеру є людина зроду. Досвід показує, що чим свідоміша людина, чесніша й поважніша, тим більше вона обережна та здержаніва у своїх публічних виступах. Заторкнуті нами повище питання належать до психології, харак-

теру і різних природніх вдач людини.

Щоб сміливо проповідувати людям Слово Боже, на це не вистачить саме тільки знання (наука); на це треба мати силу Святого Духа. Христос виразно заповідав Своїм Апостолам: “Та ви приймете силу, як Дух Святий зліне на вас, і Моїми ви свідками будете в Єрусалимі, і в усій Юдеї та в Самарії, та аж до останнього краю землі” (Дії святих Апостолів 1:8). Цю святу духовну силу Бог дає Своїм слугам через їхню молитву. “Як вони ж помолились, затряслася те місце, де зібрались були, й переповнились усі Святым Духом, — й зачали говорити Слово Боже із смілістю” (Дії Святих Апостолів 4:31).

Щоб відважно проповідувати Христове благовістя, проповідник повинен бути правдивим з переконання християнином. Хто хоче приводити людей до віри, повинен сам бути віруючим. Хто хоче інших навертати на Христову дорогу, повинен сам бути наверненим. Хто хоче навчати інших святого життя, повинен сам бути святым. Тільки тоді, коли проповідник сам є добрым християнином, він може і других людей такими робити.

Окрім духовного стану, до особистого підготовлення проповідника до виголошування євангельських проповідей належить також його:

А. Мова-слово. Тому що проповідник, як церковно-громадський діяч, виконує всю свою духовну працю словом, його мова повинна бути зразкова під кожним оглядом. Не всі проповідники можуть це осягнути у тій самій мірі, але всі повинні про це знати і до цього стриміти. Проповідник Євангелії повинен старатись бути

красномовцем. Великих римських і грецьких ораторів навчали краси їхнього рідного слова особливі вчителі та вчительки вже від колиски. Кепська мова проповідника понижує його особу і його проповідь. Для проповіді Євангелії повинно уживати мови літературної. Апостол Павло нагадує: “Будь зразком для вірних у слові . . .” (І Тимофія 4:12).

Мова проповідника повинна бути чиста, добірна, літературна. Проповідник не повинен засмічувати свою мову в проповіді якимнебудь поганими словами, архаїзмами, високими науковими фразами, що їх не всі слухачі розуміють, або словами з чужих мов. Розтягла мова з довгими павзами викликує в слухачів нетерпливість. Заскора або невиразна мова затемнюю для слухачів зміст проповіді. Мова проповідника повинна бути не заскора і не заповільна, а така, щоб усі слухачі її любили і добре розуміли.

Проповідник повинен проповідувати людям Слово Боже на рідній їхній мові. Коли тільки можна, найкраще уживати в проповіді свою рідну, чисту літературну мову. Слово Боже виразно вказує, що кожному народові треба проповідувати Христове благовістя на його рідній мові. Хто грішить проти цього правила, той грішить і проти Бога та проти Його законів.

На сторінках Святого Письма читаємо: “Як же кожен із нас чує власне наріччя, що ми в нім народились? . . . Усі чуємо ми, що говорять вони про великі діла Божі мовами нашими” (Дії Святих Апостолів 2:8 і 11). “Але в церкві волію п’ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших навчити, аніж десять тисяч слів чужою мовою . . .” (І Коринтян 14:19).

Національні мови створив Бог, і Він їх шанує та признає. До Савла з Тарсу заговорив Бог його рідною єврейською мовою, хоч, безперечно, Савло знав кілька інших тодішніх мов. Панівними тоді мовами були мова грецька і латинська, але Бог не уживав панівних мов, ні урядових, або державних, а заговорив до Савла його рідною єврейською мовою. (Дії святих Апостолів 26:14). “Мово рідна, слово рідне, хто вас забуває, той у грудях не серденько, а лиш камінь має . . .” — сказав наш поет Федір Воробкевич.

У проповіді не треба уживати зайвих слів, ані повторяти одне й те саме по кілька разів. Деякі “проповідники” сиплять слова, неначе полову, та зерна цікавого змісту годі в них знайти. Інші натомість проповідники виголошують добірними словами у коротких реченнях глибокий збудовуючий зміст. Короткі доцільні проповіді приносять далеко кращі наслідки, аніж довге пустомельство безладними та порожніми словами. Найцопулярніші порповіді — це короткі проповіді, але багаті змістом, збудовуючі й доцільні. Мудрий цар Давид сказав: “На що стільки слів тратити?” (ІІ Самуїла 19:29).

Б. Голос. Голос проповідника є також дуже важним чинником у виголошуванні проповідей. Про це говорить і Святе Письмо. “Клич грімко, не здергуйсь, підійми голос твій, мов труба, і вкажи Майому людові беззаконня його . . .” (Ісаї 58:1). Про апостола Петра сказано: “Ставши ж Петро із Одинадцятьма, свій голос піdnis та й промовив . . .” (Дії святих Апостолів 2:14). Голос Петрів у проповіді був піднесений, урочистий. Проповідник повинен керувати акомодацією свого голосу відповідно до авдиторії, до акустики приміщення, до своїх чуттів і до зміс-

ту проповіді. Дуже негарно, коли в церкві гукають слухачі до проповідника: "Голосніше! Голосніше!" Проповідник повинен проповідувати таким голосом, щоб усі слухачі добре його чули. Голос проповідника під час виголошування проповіді не повинен бути затихий, ані рівнозвукний, монотонний. Неприємне храпіння й усилююча монотонність голосу проповідника послаблюють його проповіді. Ніхто не може змінити природної якості свого голосу, однака проповідник, виголошуючи проповідь, повинен вміти керувати акомодацією свого голосу відповідно до потреб згаданих повище обставин. Найвідповідніший голос проповідника, — це його голос натуральний, але піднесений, вроочистий, рішучий, виразний та не монотонний. Чим краща її природніша акомодація голосу проповідника під час виголошування проповідей, тим і проповіді його кращі та сильніші.

Добре є зачинати проповіді голосом лагідним, спокійним, не відразу енергійним, не крикливим. Допіро під час розгорнення проповіді голос проповідника повинен стати енергійнішим, вищим, сильнішим і гнучкішим. Також і під час закінчування проповідей голос проповідника повинен стати лагіднішим, тихшим, спокійнішим, але поважним і рішучим. Проповідник повинен знати, коли голос свій у проповіді підвищити і коли його знизити, так, щоб голос його натурально гармонізувався з його чуттями, думками, рухами, духовними настроями і зо змістом його проповіді.

В. Міміка. Мімікою називається гра обличчя відповідно до чуттів. Міміка обличчя проповідника під час виголошування проповідей має також певне значення. Вона оживлює проповідь

і зміцнює її. Не ходить тут про натуральну або підроблену красу обличчя. Ніхто обличчя свого не перемінить, але розумна міміка може виражувати думки, чуття і духовні настрої. З розумної міміки людини добрий психолог може вичитувати душевний стан людини, немов з книжки. Хтось сказав: "Обличчя людини, — це зеркало її душі". В цьому випадку проповідник повинен бути свого роду актором, але в жодному разі не наслідувачем. Нормальна людина не говорить про сумні події з виглядом веселого обличчя, ані про радісні події з виглядом сумного обличчя. Про поважні події також не лицює говорити з глуповатою усмішкою на вустах. Говорити про любов з виразом на обличчі гніву також не пасує. Живу енергійну проповідь не пасує виголошувати з виглядом обличчя воскової фігури, або єгипетської мумії. Вираз обличчя проповідника повинен бути відповідний до його чуттів, духовних настроїв і змісту проповіді. Добре є мати під час проповіді вигляд обличчя натуральний, свободний, спокійний, поважний, але не одноманітний і не заповажний. Вираз страху понижує авторитет проповідника.

Для оживлення проповіді добре є відображувати відповідною мімікою свого обличчя свої чуття, думки й духовні настрої. Слава великих акторів випливає з того, що вони вміють своїми жестами, мімікою свого обличчя й акомодацією свого голосу відображувати всі тонкості різноманітних чуттів, думок і духовних настроїв тих осіб, яких вони грають ролю. Євангельський проповідник звішає людям правду, святість, любов, мир, спасіння, радість тощо, отже красу цих чеснот він повинен мати у своєму серці й на своєму обличчі. "Лице Степана було — як лице ангела" (Дії Святих Апостолів 6:15).

Г. Жестикуляція. Жестикуляцією проповідника називаємо рухи його тіла, особливо рук, під час виголошування проповіді. Проповідник за катедрою повинен робити пристойні ораторські жести, щоб таким чином сильніше підкреслити найважніші думки своєї проповіді. Тут однаке треба бути поміркованим, не треба робити жестів непотрібних або забагато, а краще бути скромним, поважним, пристойним та свободним. Проповідник за катедрою не повинен наслідувати жестів інших проповідників. Він повинен зберігати свою оригінальну жестикуляцію. Засвоєні чужі прикмети, навіть найкращі, нікому чести не приносять. Проповідник повинен виголошувати свої проповіді не тільки своїми мовними органами, але й цілою своєю істотою, — духом, душою і тілом. Ораторської жестикуляції уживав під час виголошування євангельських проповідей і апостол Павло (Дії святих Апостолів 13:16; 26:1).

VIII. ЦІЛЬ ПРОПОВІДІ.

Проповідь має свою ціль. Проповідник, виголошуєчи свою проповідь, повинен знати, що він хоче своєю проповіддю осягнути, яка є ціль його проповіді? Говорити проповідь без цілі,— це те саме, що стріляти в повітря до нічого. Жодин проповідник не повинен докоряті з-за катедри окремі особи з яких-небудь причин. Для роблення братніх докорів є особлива Господня наука (Матвія 18:15). Проповідник у церкві повинен проповідувати Слово Боже до громади, але не до окремих осіб. Виголошуєчи проповідь Божого Слова, проповідник повинен мати ціль Божу, але не свою. Про особисті свої справи з поодинокими членами церкви проповідник за катедрою повинен забути. Ціллю проповіді повинно бути:

— 24 —

- (а) Духовне пробудження людей (*Ефесян 5:14*).
- (б) Виявлення людських переступів (*Ісаї 58:1*; *Міхея 3:8*).
- (в) Спасіння людей (*Івана 5:34*).
- (г) Вияснення правд Святого Письма (*Неемій 8:13*).
- (і) Духовне збудування церкви (*I Коринтіян 14:19-20 i 26*).
- (б) Духовна наука для життя (*I Тимофія 3:14-15*; *II Тимофія 2:15, 24-26*).
- (е) Християнське виховання (*II Тимофія 3:15-17*).

Євангельська проповідь повинна впливати на розум слухачів, щоб їх освідомити про вимоги Божої волі, а також і на їхні серця (чуття), щоб побудити їхню волю до сумлінного виконування Господніх доручень.

IX. УЖИВАННЯ В ПРОПОВІДІ ПРИКЛАДІВ.

Добрі, гарні та повчаючі приклади, якщо відповідно їх у проповіді навести, оживляють проповідь і допомагають слухачам краще зrozуміти і прийняти проповідувану євангельську науку. Не добре є наводити в одній проповіді забагато прикладів, бо тоді вони послаблюють проповідь і зменшують її вартість. В одній проповіді можна навести не більше як два або три приклади. Якщо в одній проповіді навести забагато прикладів, тоді проповідь стає казковою, але не євангельською. Господь наш Ісус Христос також наводив у науці приклади для кращого пояснення людям божествених істин. Приклади були уживані в духовній науці також

— 25 —

і в Старім Заповіті (Суддів 9:8-15; ІІ Самуїла 12:1-4). Найбільш збудовуючі приклади, — це приклади взяті з практичного людського життя, з природи, з історії, або навіть із самої Біблії.

X. ПЛЯНИ ПРОПОВІДЕЙ (КОНСПЕКТИ).

Кожна дійсна проповідь повинна бути збудована після пляну. Проповідь виголошена без пляну, що є тільки купою безладних слів, не є в дійсності проповіддю, а пустомельством. Тут можуть бути винятки коротких свідчень, при нагадіннях промов тощо. Дійсна проповідь мусить бути виголошена після пляну. Вона повинна бути пляново й доцільно збудована. Повище було вже згадано, що дійсна проповідь, якщо написана, належить до літературних творів, а такий твір мусить бути за пляном і доцільно збудований. Ми маємо багато проповідників і пасторів, але, на жаль, дійсних проповідей ми чуємо від них дуже мало. Деякі проповідники мають свої власні (оригінальні) методи, після яких виголошують свої проповіді, а деякі користають з чужих праць. Загально уживаних різних плянів на проповіді є багато, але з-за браку місця ми подамо тут для прикладу лише декілька, що найбільш бувають практикуваними.

A. Метода індукційна. Слово “індукція” означає згортати щось розсипане до купи, нагромаджувати щось в одну купу, розгублені частини складати в одну цілість. За методою індукційною, маючи тему на проповідь, ми збираємо матеріял, відповідний до теми, скільки нам його треба та скільки ми можемо його знайти. Наприклад, ми хочемо говорити проповідь про “заздрість”. Про цей гріх говориться в Біблії дуже багато. Ми повинні в проповіді про заздрість сказати:

— 26 —

1. Що в людських серцях розбуджує заздрість?
2. Що заздрість робить у житті людей і народів?
3. Які наслідки для людей приносить заздрість?
4. Чим можна перемогти заздрість та як її позбутися?

Щоб дати на ці чотири питання відповідь, потрібний матеріял ми мусимо збирати з багатьох місць Біблії. Це є індукційна метода.

Другий приклад індукційної методи:

Тема: “Сім ворогів віри в світлі обох Листів апостола Павла до Тимофія”.

Цими ворогами є:

1. Безсумлінність І Тимофія 1:19.
2. Демонські науки підступних духів І Тимофія 4:1.
3. Недбалство злих людей .. І Тимофія 5:8.
4. Тілесні грішні справи .. І Тимофія 5:11-12.
5. Грошолюбство І Тимофія 6:10.
6. Фальшиве знання І Тимофія 6:20-21.
7. Гріхи проти правди ІІ Тимофія 2:18.

Третій приклад індукційної методи:

Тема: “П'ять благословених стежок ефеської Церкви”.

1. Стежка покликання Ефесян 4:1-3.

— 27 —

2. Стежка відокремлення Ефесян 4:17.
3. Стежка любови Ефесян 5:1-2.
4. Стежка світла Ефесян 5:8.
5. Стежка обережності Ефесян 5:15.

Додаткові взірці плянів на проповіді індукційні:

Текст: ІІ Петра 1:1-2.

Тема: “ДОРОГОЦІННА ВІРА”.

1. Котра віра є дорогоцінна?
 - (а) Не та, що найстарша (жидівська).
 - (б) Не та, що має найбільш визнавців (поганська).
 - (в) Не та, що в ній люди родяться, бо віруючим ніхто не родиться.
2. Дорогоцінна віра є та:
 - (а) Що прийнята по волі Божій (Юди 1:3).
 - (б) Що приходить через слухання Божого Слова (Римлян 10:17).
 - (в) Що випробувана різними тяжкими досвідами (І Петра 1:6-7).
3. Чому вона є дорогоцінна?
 - (а) Бо вона найсвятіша (Юди 1:20).
 - (б) Вона спасаюча (Луки 7:50; Івана 3:16).
 - (в) Вона приносить прощення гріхів (Дії святих Апостолів 10:43).
 - (г) Вона оправдаюча (Римлян 5:1).
 - (д) Вона уздоровляюча (Дії свя. Ап. 3:16).
 - (е) Вона перемагає світ (І Івана 5:4-5).
 - (ж) Вона жива (Якова 2:14-20).
 - (з) Вона приносить нагороду (ІІ Тим. 4:7-8).

За цю віру сотні тисяч людей життя своє віддали.

Текст: Пісня Пісень 8:6 - 7.

Тема: “СИЛА ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЛЮБОВІ”.

1. Вона подібна до великого вогню (Луки 12:49).
2. Вона відержує тяжкий іспит (ІІ Самуїла 15: 17-22).
3. Вона перемагає страх (І Івана 4:18).
4. Вона “союз досконалості” (Колосян 3:14).
5. Вона міцна, як смерть (І Коронтян 13:8).
6. Вона дорожча за всі скарби світа (Пісня Пісень 8:7).

Текст: Дії святих Апостолів 5:29.

Тема:

“НАША СЛУХНЯННІСТЬ ПЕРЕД БОГОМ”

1. Бог до нас говорить:
 - (а) Через Святе Письмо . . .
 - (б) Через Святу Свою Церкву . . .
 - (в) Через наше сумління . . .
2. Як ми повинні слухати Бога?
 - (а) Добровільно (Івана 10:27).
 - (б) Покірно (Ісаї 50:4).
 - (в) Щиро, від серця (Римлян 6:17).
 - (г) З радістю (Євреїв 13:17).
3. Чому ми повинні слухати Бога?
 - (а) Бо Бог говорить до нас нам на добро (Єремії 7:23).

- (б) Непослух Бога — це великий гріх (І Самуїла 15:22-23).
- (в) За непослух приходить строга кара (Дії святих Апостолів 3:23).
- (г) За слухнянність Бог дає нагороду (Івана 8:51).

Чи ми є послушні Богові? . . .

Текст: Псалом 62:12.

Тема: "БОГ МАЄ СИЛУ"

1. Творити всякі творива . . .
2. Карати непокаянних грішників . . .
3. Спасати погибаючих людей . . .
4. Захищати Свій народ від нещасть . . .

Б. Метода дедукційна. Слово "дедукція" означає розгорнати якусь цілість на частини. За цією методою, моючи на проповідь текст із Святого Письма, ми розбіраємо його на кілька головних і підголовних частин, на підставі яких опрацьовуємо логічний плян на проповідь. Ця метода найкраще надається на пляни проповідей текстичних.

Приклад пляну на проповідь за методою дедукційною. Текст на проповідь: Матвія 28:16-20. Цей текст такий багатий змістом, що, приготовляючи на його підставі плян на проповідь, нам не треба ніякого більше матеріалу в Біблії шукати. Його самого вистачає на добру проповідь.

Тема: "Христос є наш Божественний Спаситель".

Вступ: Господь Ісус Христос не є звичайний рятівник, як людина, але Він є Божественний Спаситель, як Сам Бог. Ось докази того:

1. **Його Божественна влада (сила).** Вірш 18.
 - а. Вона Йому дана . . . (Івана 17:2).
 - б. Він має владу на небі . . .
 - в. Він має духовну владу на землі . . .
2. **Його Божественний приказ.** Вірш 19.
 - а. Даний Його ученикам (Церкві).
 - б. Іти до всіх народів . . .
 - в. Привести їх до віри в Євангелію . . .
 - г. Хрестити їх в ім'я Святої Трійці . . .
 - г. Навчати їх практичного християнства . . .
3. **Його Божественна обітниця.** Вірш 20.
 - а. Бути присутнім у Церкві . . .
 - б. Повсякденно . . .
 - в. Аж до кінця віку . . .

Закінчення проповіді. Вкінці проповіді можна зробити відповідний заклик слухачів до віри й покаяння, а рівнож і до послуху Божого Слова.

Другий приклад пляну на проповідь за методою дедукційною:

Текст на проповідь: Марка 2:1-12.

Тема: "ПРАВДИВА В ХРИСТА ВІРА"

Правдиву в Христа віру можна піznати по її слідуючих ознаках:

1. Вона діє силою любові (вірш 3-ий) Галат 5:6.

2. Вона перемагає перешкоди (вірш 4-ий)
І Івана 5:4-5.
3. Вона виявляється в ділах (вірш 5-ий) Дії Святих Апостолів 14:9.
4. Вона має противників (вірші 6-11). ІI Коринтян 16:9.
5. Вона осягає свою ціль (вірш 12-ий) I Петра 1:9.
6. Вона приносить Богові славу (вірш 12).

Закінчення — Чи маємо їй ми таку в Христа віру? (Римлян 10:17; Луки 17:5).

Текст: Матвія 15:21-28.

Тема:
“ВЕЛИКА ВІРА ЖЕНКИ ХАНАНЕЯНКИ”

1. Джерело великої віри — тяжкий досвід (вірш 22).
 2. Діло великої віри — провадить до великого Спасителя (вірш 22).
 3. Сила великої віри — перемагає всі труднощі (вірші 23-25).
 4. Заслуга великої віри — навчає великої покори (вірші 26-27).
 5. Наслідки великої віри — чудова від Бога поміч, (вірш 28).
- Чи маємо їй ми таку віру?
-

— 32 —

Текст: Псалом 51:3-17.

Тема: “ЩО РОБИТЬ ГРІХ ІЗ ЛЮДИНОЮ?”

1. Він опоганює її перед Богом, (вірші 4, 9, 12).
2. Він обезцінює її, позбавляє гідності (вірш 13).
3. Він відіймає від неї радість спасіння (вірші 10 і 14).
4. Він загороджує її доступ до Бога (вірш 5).
5. Він закриває її уста перед Богом (вірші 17, 15).
6. Він жорстоко її поневолює (вірш 16).
7. Від гріха може спасти людину тільки Господь Ісус Христос.

Закінчення:

Бережімось від гріхів. Спасіння шукаймо тільки в заслугах Христа.

Текст: I Коринтян 3:9-17.

Тема: “БУДОВА ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЦЕРКВИ”

1. Її будівничий — мудрий з ласки Божої (вірш 10).
2. Її основа — Господь Ісус Христос (вірші 10-11).
3. Її будівельний матеріал:
 - (а) Золото-срібло (Аггея 2:8).
 - (б) Дороге каміння (Захарії 9:16; I Коринтян 3:12 а).

— 33 —

(в) Дерево (Осії 11:7).

(г) Солома-сіно (Ісаї 5:22-24).

В. Проповідь текстична. Метода текстична полягає в тому, що проповідь виголошуємо не на підставі нашого пляну (конспекту), але на підставі одного вірша або тексту в такому порядку, який міститься в тексті за його граматичним поділом. Тому то ця метода називається текстичною. Вона є зовсім легка й часто-часто проповідниками практикована.

Приклад пляну на текстичну проповідь:

Текст: Івана 3:16.

Тема: "Божа любов".

На цю тему можна виголосити проповідь на підставі наведеного вірша в той спосіб, що переводимо від речення до речення за таким порядком, який заключається в тексті за граматичним поділом. Наприклад:

1. Так бо Бог полюбив світ . . .
2. Що дав Сина Свого Однородженого . . .
3. Щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув . . .
4. Але щоб мав життя вічне . . .

На підставі наведеного повище вірша можна також зробити і гомілетичний плян на проповідь. Наприклад:

Тема: "БОЖА ЛЮБОВ"

1. Й предмет: цілий світ . . .
2. Й дар: Однороджений Син Божий . . .
3. Й ціль: спасіння людства від загину . . .
4. Й одинока вимога: повірувати в Ісуса Христа, як свого Спасителя . . .

Другий приклад пляну на текстичну проповідь:

Текст: Ефесян 5:8-10.

Тема: "ХРИСТИЯНИ У ЧАСІ"

1. В минулому: були темрявою . . .
2. В теперішньому: стали світлом у Господі . . .
3. В майбутньому: повинні поводитись, як діти світла . . .

Третій приклад пляну на текстичну проповідь:

Текст: Дії святих Апостолів 22:16.

Тема: "ЧОГО ГАЄШСЯ?"

1. Чого гаєшся покинути гріх?
2. Чого гаєшся прийняти Христа?
3. Чого гаєшся виповнити Його волю?

Закінчення:

Тепер день спасіння (ІІ Коринтян 6:2; Євреїв 3:13; Приповісток Соломона 27:1).

На Божому годинникові — остання година! (Івана 2:18).

Четвертий приклад пляну на текстичну проповідь:

Текст: ІІ Самуїла 12:7.

Тема: "ТИ є ТОЙ ЧОЛОВІК!"

1. "Ти є той чоловік", що згрішив . . . (Римлян 3:23).
2. "Ти є той чоловік", що заслужив на кару смерти . . . (Римлян 6:23).
3. "Ти є той чоловік", що потребує Спасителя . . . (Римлян 7:24-25).

П'ятий приклад пляну на текстичну проповідь:

Текст: Ефесян 1:4.

Тема: "БОЖА ЦІЛЬ ХРИСТИЯНСЬКОГО ВИВРАННЯ".

Бог вибрав Собі народ у Христі Ісусі ще перед заснованням світа, щоб він був:

1. Святий — перед Богом . . . (Луки 1:74-75; Івана 17:17).
2. Непорочний — у совіті . . . (Дії святих Апостолів 24:16).

3. В любові — до близкіх . . . (Івана 15:12).

Шостий приклад пляну на текстичну проповідь:

Текст: Івана 8:12.

Тема: "ХРИСТОС — СВІТЛО СВІТУ!"

1. Він притягає до Себе, щоб Його наслідувати.
2. Він спасає від темряви, щоб у ній не загинути.
3. Він дає світло життя, щоб бути щасливим (Івана 1:4; Ісаї 60:20).

Сьомий приклад пляну на текстичну проповідь:

Текст: Івана 12:26.

Тема: "ПРАВДИВА СЛУЖБА ХРИСТОВІ".

1. Її характер — практичне християнське життя.
2. Її нагорода — (a) спільність з Христом.
(b) Отцівська пошана.

Додаткові пляни на проповіді текстичні:

Текст: Дії святих Апостолів 9:31.

Тема: "ЧОТИРИ ОЗНАКИ ЩАСЛИВОЇ ЦЕРКВІ".

Цими ознаками є:

1. Спокій . . .
2. Духовна будова . . .
3. Ходження в страсі Господньому . . .
4. Сповнення потіхою Духа Святого . . .

Кожна церква, що має ці чотири ознаки, є щаслива в Господі.

Текст: Єремії 9:23-24.

Тема: ЧИМ ТРЕБА ХВАЛИТИСЬ?

1. Не треба хвалитись мудрістю своєю, бо вона марна перед Господом (І Коринтян 3:19-21).
2. Не треба хвалитись силою своєю, бо вона мала (Об'явлення 3:8).
3. Не треба хвалитись багатством своїм, бо воно непевне та й в дійсності не наше (І Тимофія 6:17; І Парал. 29:16).
4. Хвалитись треба пізнанням Господа, бо це дорожче всього . . . (І Коринтян 2:8; Псалом 20:7).

Текст: І Коринтян 1:30.

Тема: ЧИМ є ХРИСТОС ДЛЯ СВОЇ ЦЕРКВИ?

1. Мудрістю від Бога . . .
2. Правдою . . . (Івана 14:6).

3. Освяченням . . .
4. Відкупленням . . . , щоб було, як написано:
“Хто хвалиться, нехай хвалиться Господом”.

Текст: І Коринтян 3:16-17.

Тема: ЩО є ХРИСТОВА ЦЕРКВА?

1. Церква — це твір Самого Бога (Матвія 16:18; І Коринтян 3:9).
2. Церква — це спільність святих (екклесія) (І Коринтян 12:27).
3. Церква — це непереможна духовна твердиня, це центр усіх атаків диявола (Ефесян 6:16). Її святість не зовнішня, але внутрішня.

Пляни на текстичні проповіді не конечно писати на папері, а краще їх запам'ятати, бож вони лежать у тексті. Головні думки текстичної проповіді добре є розвивати при допомозі інших текстів Святого Письма, відповідних своїм змістом до змісту основного тексту. Якщо проповідник має дуже слабу пам'ять, тоді необхідно треба мати до помочі написаний на папері конспект. Деякі проповідники виголошують з письма цілі проповіді, але ця метода не є гідна до наслідування. Проповідь виголошувана з пам'яті є далеко сильніша, аніж читана з письма. Для читання надаються краще реферати, аніж дійсні євангельські церковні проповіді.

Г. Проповідь тематична. Деколи дбайливий проповідник має дуже добру тему на пропо-

відь, що взяв її просто з життя, або з книжки, чи навіть із газети. Щоб виголосити на таку принарадженну актуальну тему проповідь, проповідник мусить оперти її на науці Святого Письма. Тому він бере з Біблії відповідний до теми матеріал і виголошує на його підставі тематичну проповідь. Такі проповіді виголошують найбільше ті проповідники, що є громадськими та суспільними діячами.

Ось, наприклад, тема: **“Соціальна несправедливість та її наслідки”**. Щоб виголосити на повищувану тему відповідну євангельську проповідь, нам треба звернутись за матеріалом до тих книг Біблії, які найбільше про соціальну несправедливість і про її наслідки говорять. Такий матеріал ми можемо легко знайти в книзі пророка Амоса та в Посланні апостола Якова. Зібрали потрібний матеріал, ми робимо на його підставі логічний плян, за яким виголошуюмо тематичну проповідь. Таких проповідей ми чуємо рідко коли.

Пляни на проповіді тематичні:

Тема:

“СВІДОЦТВО О ХРИСТИ ЙОГО ВОРОГІВ”

1. Свідоцтво натовпу та його провідників (Матвія 27:41-42; Луки 23:41).
2. Свідоцтво Понтия Пилата (Луки 23:14 і 22).
3. Свідоцтво Пилатової жінки (Матвія 27:19).
4. Свідоцтво засудженого злочинця (Луки 23:34).

5. Свідоцтво римського сотника (Матвія 27:54; Луки 23:47).

Яке свідоцтво о Христі даємо ми?

Тема:

“НАЙБІЛЬШІ ВОРОГИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЦЕРКВІ”

1. Людське грішне тіло (Римлян 8:1-10, Галат 5:16-21; II Петра 2:11).
2. Людський гріх (Єремії 5:25).
3. Цей світ (Івана 15:18-22).
4. Матеріальні багатства (I Тимофія 6:9-10).
5. Безбожні люди (Псалом 119:110).
6. Фальшиві пророки (Матвія 7:15-20).
7. Диявол (I Петра 5:8-9).

Бережімось від цих ворогів . . .

Г. Метода при допомозі відповідних питань.

За цією методою ми розбираємо вибраний на проповідь текст при допомозі кількох відповідних питань, стосовних до теми, складаємо плян, і виголошуємо за його порядком проповідь. Ця метода є дуже легка й дуже часто практикована.

Приклад пляну проповіді за допомогою питань (Матвія 11:28-30):

Тема проповіді: **“ВЕЛИКИЙ ПОКЛИК”**

1. Хто кличе? . . .
2. Кого кличе? . . .

3. До чого кличе? . . .

4. Що обіцяє? . . .

Деколи можна виголосити дуже добре проповіді на основі цілих розділів Святого Письма, але таких, що самі собою становлять завершену цілість. Візьмім, наприклад, 5-тий розділ 2-гої книги Царств.

Тема: "ДВІ ДОРОГИ".

1. Дорога Неємана — це дорога до спасіння.

2. Дорога Гіезія — це дорога до погибелі.

Другий приклад: 7-мий розділ, 2-гої книги Царств.

Тема: "НАГОРОДА І КАРА" або "НАСЛІДКИ ВІРИ І НЕДОВІРСТВА"

1. Народ в нагороду за віру спасається від смерті . . .

2. Царський лицар за недовірство згинув . . .

Д. Проповідь євангелізаційна. На нових місійних станицях і, час-від-часу, навіть у старих церковних громадах є необхідна потреба виголошувати проповіді євангелізаційні, цебто привізні. Такі проповіді мають на меті пробудити слухачів до віри й до покаяння та до святого християнського життя. Текстів на євангелізаційні проповіді на сторінках Святого Письма є дуже багато. Для прикладу наводимо їх декілька: Ісаї 45:22; Ісаї 55:1-3; Матвія 11:-28-30; Марка 1:14-15; Луки 15.

— 42 —

Е. Біблійні виклади. Час-від-часу є необхідна потреба в наших євангельських церквах мати біблійні виклади Святого Письма. Такі виклади дають слухачам змогу краще і глибше пізнати важні правди Біблії, а тим самим набути правильное релігійне виховання, освідомлення й духовне зміцнення у вірі. Біблійні виклади — це школа для церкви.

Біблійні виклади можна мати в церквах на різні теми. Наприклад, можна викладати науку Святого Письма про бессмертність людської душі, про небо, пекло і вічне позагробне життя; про дії Святого Духа; про Богодухновенність Святого Письма; про Божий план спасіння; про покликання, призначення й ціль християнської церкви; про її демократичний устрій; про основи християнської віри й моралі; про місійну працю апостола Павла; про матеріальне на місію пожертви тощо. Біблійні виклади є в кожній євангельській церкві необхідні. Такі виклади навчають слухачів про основні правди Святого Письма, зміцнюють їх духовно й навчають. Біблійні виклади мають також апологетичне значення, бо узброюють слухачів знанням Божого Слова проти всяких ворожих наступів і закидів, якими безпощадно сипле на християнство безбожний світ.

Але біблійні виклади, як рівнож і євангелізаційні проповіді не хтобудь може виголошувати. Для цієї духовної праці треба мати особливий від Бога дар і духовну (теологічну) освіту. Щоб послужити церкві відповідними викладами Святого Письма, треба бути досвідченим духовним учителем. Для виголошування євангелізаційних проповідей треба бути з покликання здібним євангелистом. Такі духовні сили

— 43 —

тепер є найбільш потрібні для поширення між нашим народом євангельської правди. Якщо тепер даються виразно зауважити в житті деяких євангельських церков тривожні ознаки духовного послаблення та всяких духовно-хворобливих явищ, то це тільки тому, що тим церквам бракує здорового духовного виховання, що їх духовно накормлюється слабими необдуманими проповідями, недбало підготовленими завжди однієї якості. Можна сміло сказати, що наколи духовна євангельська праця між нашим народом не буде піднесена на вищий і здорівіший духовний рівень, то вона необхідно буде дальше підупадати.

Проповідь екзегетична. Проповіді екзегетичної виголошуєть проповідники зовсім простим способом. Наприклад, беремо із Святого Письма вибраний на проповідь текст, певну цілість якоїє головної думки, що заключає в собі духовну науку, яка міститься в кількох віршах або навіть у цілому короткому розділі, читаємо частинами за граматичним складом тексту, і з прочитаного змісту виголошуємо духовну проповідь у формі науки або **пояснення** Святого Письма, вказуючи при тому практичну вартість Божого Слова для щоденного людського життя. Метода екзегетична для євангельської проповіді є найпростіша й мабуть найдавніша в історії християнської церковної науки. Такі проповіді є легкі й доступні для виголошувань для всіх проповідників. Вони є добре й для слухачів також, бо вони служать їм поясненнями духовних правд Святого Письма.

Проповіді екзегетичні виголошують часто всі проповідники, а навіть і високо вчені пастори. Глибокі інтерпретатори Святого Письма ви-

голошують за методою екзегетичною дуже сильні, повчаючі та збудовуючі проповіді. Такі проповіді виголошували були славні апологети та гомілісти, отці християнської церкви. Проповіді екзегетичні мають також велику вартість апологетичну, якщо виголошують їх глибокі вчені екзегетики. Екзегетичні проповіді називаються також **гоміліями**. Мабуть ні буде помилково згадати, що методи екзегетичної придержувались при вияснюванні Закону вже в Старому Заповіті жидівські вчителі священики (Неемії 8:5-8). Для виголошувань екзегетичних глибоких проповідей потрібна не лише приймні середня освіта, але теж і **глибоке знання Святого Письма**. Виголошуючи екзегетичні проповіді, треба бути дуже обережним, щоб правильно вияснювати Святе Письмо, бо в жодній іншій ділянці не є так легко заблудити від правди, як у ділянці науки релігії.

Е. Проповідь апологетична. Апологетика — це особлива наука, яка стає в обороні основ християнської віри і церкви. Ця наука поборює всі закиди безбожників, які виступають проти християнства і його основ.

Час-від-часу потрібно в церкві виголошувати також проповіді апологетичні, особливо тоді, коли до церкви закрадаються різні фальшиві "апостоли", які голосять людям фальшиву науку, і таким чином наносять церкві шкоду або й духовну руїну. Тоді заходить необхідна потреба виголошувати в церкві добре підготовлені та сильні апологетичні проповіді.

Але виголошувати апологетичні проповіді не хто-будь потрапить. Це можуть робити тільки ті проповідники, що мають добру теологічну

освіту і глибоке знання Біблії. Тут бо треба відпирати атаку противників не легким простим словом, але сильними науковими аргументами та глибоким знанням біблійної науки. На це треба бути релігійним філософом.

XI. ЯК ДОВГА ПРОПОВІДЬ ПОВИННА БУТИ?

Особливої міри на довготу проповіді немає. Тут можна поставити менш-більш таку міру: якщо проповідь для слухачів інтересна і збудовуюча, вона повинна продовжатись не довше як одну годину. З виголошуванням проповідей треба пристосовуватись до різних церковних обставин, а найбільше до уваги слухачів.

Чи добре є виголошувати в одному зібранні дві проповіді нараз? Якщо таке трапиться случайно, що до церкви завітає два або три проповідники, тоді всі вони можуть виголосити короткі проповіді з благословінням Божим, але в інших випадках виголошувати по дві або три проповіді нараз (навіть і короткі) не є добре. Найкраще є в одному Богослуженні виголосити одну добру проповідь, але не більше. В нормальних обставинах, щодо виголошування проповідей, це повинно бути церковним правилом. Дві проповіді нараз не тільки забагато, але часом і щідливо. Якщо два проповідники виголошують нараз дві проповіді, вони обі малокорисні, а деколи навіть згіршують слухачів. Нормальна проповідь повинна бути виголошена в 45 хвилинах. Занадто довгі проповіді, якщо не цікаві, втомляють увагу слухачів і не збудовують їх. Короткі добре збудовані та доцільні проповіді завжди є найпопулярніші й найкорисніші.

XII. ЧИ НЕОСВІЧЕНА ЛЮДИНА МОЖЕ БУТИ ДІЙСНИМ ПРОПОВІДНИКОМ?

Невишколені проповідники доводять інколи церковну працю в сліпий кут і наносять для віровизнання пониження. Деято покликується на апостолів, Петра та Івана, що вони були "невчені та прості" (Дії Святих Апостолів 4:13). Неслушне пониження апостолів не може бути підставою на те, щоб невишколені люди ставали проповідниками. Загальне церковне правило каже, що дійсний проповідник повинен мати теологічну освіту, принаймні середню. Речення "невчені та прості" відноситься тільки до Петра та Івана. Деякі апостоли мали високу освіту. Можна сміло казати, що всі Христові апостоли були під оглядом теологічним високо освічені. **Таж вони були понад три роки в духовній школі Самого Господа Ісуса Христа!** Адже ніхто з людей не є таким досконалим учителем духовних істин, як Господь Ісус Христос. Деякі апостоли походили з простих людей, були раніш рибалками, але потім вони стали високо освіченими духовними діячами. Хто з нас потрапив би написати такі глибокі духовно книги, як вони написали? Згадаймо для прикладу хоч би Листи Петра та Івана, тих "простих та невчених людей". Спробуймо ми написати такі цінні та глибокі духовним змістом книги, як вони написали, а переконаємось, чи дійсно вони були "невчені та прості". Тож апостол Іван написав четверту Євангелію, і три Послань та Книгу Об'явлення! Хіба ж "проста" людина могла би була це зробити? Отож Апостоли були високо вченими теологами!

Правда, були випадки, що деякі прості селяни, прийнявши євангельську науку, ставали великими та благословенними духовними діячами, здібними проповідниками, як наприклад

піонери євангельського руху в Україні: Рябошапка, Цимбал, Онищенко та інші, але це були рідкі з Божої ласки винятки, що не часто трапляються. Та навіть і вони не були такими простими та невченими, як дехто про них думає. Вони ж бо здобували духовну освіту самотужки і мали від Бога великі духовні здібності.

Деякі прості та невчені місійні працівники роблять і тепер корисну духовну працю на Господній ниві, та це не повинно бути заохочено для інших до неуцтва. Вчитися треба невпинно до кінця життя. Хто хоче навчати інших, сам повинен бути навчений. Яку ж науку невчений проповідник може дати людям, якщо він сам науки не має? Високо культурні народи, такі як німці, французи, англійці, шведи та інші рішуче вимагають від своїх проповідників принаймні середньої освіти. Невчених проповідників вони зовсім не признають. Тому то й церковне життя та місійна праця між згаданими народами стоїть на високому рівні. Вони й духовну літературу мають далеко кращу й багатшу, аніж наші слов'янські народи.

Між нашим українським народом справа з духовною освітою місійних працівників стоїть не найкраще. Ми раді і вдячні Богові, що кілька наших євангельських пасторів мають найвищі наукові титули, але в порівнянні з великою масою наших невишколених місійних працівників, — це так як кілька крапель у бочці води. Отож велика є потреба стريمітись нашим місійним працівникам до осягнення правдивої духовної освіти.

Наші місійні працівники, що не мали і далі не мають змоги бути на теологічних студіях у відповідних біблійних школах, повинні при-

наймні самотужки здобувати потрібну духовну освіту. Були випадки, що деякі одиниці здобували самотужки найвищу професійну освіту і одержували були найвищі титули. Апостол Павло молодому Тимофієві нагадував: "Поки прийду я, пильний читання, нагадування та науки" (І Тимофія 4:13). Чим крачу має проповідник духовну освіту, тим і працю крачу він може робити. Сучасна євангельська місія між нашим народом взагалі, при тёперішніх міжнародних обставинах і сусільних реформах та розвитковій поступові модерної цивілізації в кожній ділянці людського життя, особливо вимагає добре вишколених місійних працівників, — а особливо й необхідно в діяспорі. На рідних наших землях, де запанували воюючі безбожники, також є пекуча потреба особливо добре вишколених місійних працівників. Проти вишколених безбожних пропагандистів можуть виступити до боротьби тільки добре вишколені місійні працівники. Тепер дуже пасують до нас слова великого Тараса Шевченка: "Учітесь, брати мої, думайте, читайте . . .

XIII. ЯК ПОВИННІ ПОВОДИТИСЬ ПРОПОВІДНИКИ КОЛИ ІХ КІЛЬКА ПРОПОВІДУЮТЬ В ОДНОМУ БОГОСЛУЖЕННІ.

Деколи трапляється, що в одному Богослуженні проповідують кілька принарадніх проповідників. Як у таких випадках повинні вони поводитись у відношеннях один до одного? Звичайно практикується так, що перші проповідують проповідники молодіші та слабші, а старші та сильніші проповідують наприкінці. Ті, що проповідують перші, повинні обмежуватись у часі, повинні бути "джентельменами", щоб дати більше часу старшим та сильнішим проповідникам,

Добре є, коли наступні проповідники продовжують слово на ту саму тему, що проповідували на неї попередні брати. Кілька різних тем кількох проповідників розбивають увагу слухачів і не запам'ятаються ними добре. Деякі проповідники "поправляють" проповіді попередніх проповідників, але цей звичай не є добрий. Деколи такі поправки приносять слухачам більше шкоди, аніж збудування. Хіба якщо випадково попередній проповідник сказав грубу помилку, або зробив недобре на слухачів враження, то в цьому випадку наступний проповідник повинен зробити відповідну поправку, але дуже мудро й незамітно. Треба підвищати не себе, але другого. На звичайні мимовільні помилки у слові звертати уваги не треба. Багато краще, коли наступний проповідник похвалить проповідь свого попереднього співбесідника. Дуже недобре враження роблять на слухачів ті проповідники, що після доброї проповіді попереднього співбесідника добавляють до неї "свої авторитетніші додатки". Якщо ті їхні "додатки" не є сильніші, а слабші, ніж була попередня проповідь, вони тоді пригашують запалений вогонь духа в серцях слухачів. Після сильної доброї проповіді найкраще нічого не добавляти, а закінчити Богослуження молитвою і благословінням. Проповідники взагалі повинні одні одних шанувати й поважати, як співпрацівники, щоб дати постороннім людям зразкового приклада доброї християнської поведінки.

Закінчення. Знаючи те все, про що в цій книжечці говориться, ми бачимо, як мало виголошується в деяких наших євангельських церквах дійсні проповіді, збудовані за гомілетичними правилами. Слава Богу, між нашим народом на євангельській ниві є багато місійних працівників, що проповідують людям Слово Боже,

але, на жаль, дійсних глибоких духовних проповідей, збудованих за гомілетичними правилами, ми чуємо від них дуже мало. Отож треба нам іти вперед до кращого майбутнього! Дальший розвиток духовної євангельської праці між нашим народом залежить передусім від помочі й ласки Господньої, а в другій мірі — від особистого духовного поступу та зросту кожного нашого місійного працівника.